

КЪАБАРТЫ-МАЛКЪАР РЕСПУБЛИКАНЫ ПАРЛАМЕНТИНИ ЭМ ПРАВИТЕЛЬСТВАСУНУ ГАЗЕТИ

ВРЕМЯ

ГАЗЕТА ПАРЛАМЕНТА И ПРАВИТЕЛЬСТВА КЪАБАРИНО-БАЛКАРСКОЙ РЕСПУБЛИКИ

Кенгеш

Бирге ишлеу хайыр келтирмей къалмазлыгына министр ийнадады

РФ-ни Къырал Думасыны Аграр впроста жаны бла комитетини бла Россейни Эл молк министерствосуну бирге бардырылган кенгештеринде эл молкно бѣломолочны ишлерин тап къарууну жоллары сюзолгендиле эмда агропродуцентность комплексни андан ары айтынууну борчлары белгиленгендиле. Анга Думаны ол сагъынлган комитетини къауумуна кирген Анатолий Бифов да къатышканды. Россейни эл молк министри Александр Ткачев ведомствону бийыл

тамамларгъа тюшерик баш магъаналы ишлерин туура этгенди эмда жыйылгъанланы эслерин бир-бир магъаналы законопроектлеге бурганды. Анатолий Бифов а Къырал Думаны Аграрный впроста джаны бла комитетине кирген депутатла эл молкно айытууну, къырал болушлукуну къыйматлыгын кѣтирюню юсюнден кеслерини оюмларын билдиргенлерин айырып айтханды. Андан сора да, законла чыгаруучула эл молк жерле эмда къуамлы малчылыкъ бла баймалы

законодательствону игилендиреу жаны бла башламчылыкъла эс бурганды. Кенгешни ахырында министр сѣлешгенлеге ыспас этгенди эмда толтуруучу, законла чыгаруучу власть

органланы хайырлы бирге ишлеуери, регионланы араларында байламчыкъла да бѣломге салынган борчланы бет жарыкълы толтурурга себеплик этериклерине ышанганы билдиргенди.

ЭСГЕРТИУ

Пенсиячыланы кеслери алларына къоймагъыз

Бийыл январьда Россейни Пенсия фонду пенсиячылгъа бир кере къошакъ халда берилген 5 минг сомларын колешип башлагъанды. Айны ичинде аханы къырлада 43 миллион адамгъа жетдиргеге тийишлиди. Алай, жарсууьгъа, тамата тѣлюню келечилерини ышанмакъчыкълары бла хайырлангъып, байыкълангъыгъа олгъаргъа, алаи тонаргъа Россейни бир-бир шакарларында хыйлачыла фондуну ишчиине деп андан, пенсиячыланы банк сѣтларын, башха эчки шартларын билгип, алаи тонагъанды. - Кесинден къаруусуланы асаргъа, алаи тонаргъа олгъаргъа чыгъуу къылдыла, - дегенди РФ-ни Къырал Думасыны спикерини орунбасары Пѣтр Толстой. - Алаи адамсызлыкъларына, огурусулукъларына сейир окувна этерге. Хурметли пенсиячыла, сакъ болуьгуз! Дагъыда бир къошакъ ахагъа тийишли

болгъанланы жууукъларына-ахуларына да таматаларыгъызгъа эс бургуьгъу, алаи кеслери алларына къоймагъыз, хыйлачыла аманлыкъларында сакълагъыз деп тийиш эдим. Алагъа сизни болушлугъузгъу, къайгыьруьгъузгъу керекдиле. Депутат пенсиягъа къошакъ аханы алыр очон бир торло заявление жаргъа къерек болмагъанчы да эсгертеди. Пенсия фонду ишчилери адамланы юйлерине бармайдыла, электрон писмола жибермейдиле, банкда болгъан ахагъызыны юсюнден шартланы жыймайдыла. Тѣлеуле фондда болгъан шартлагъа кере колешиндиле. Алай пенсиячыланы кеслери неда банкда болгъан ахагъларыны юслеринден шартланы илзеи эселе уа - ала хыйлачыладыла. Пенсиячыланы тонап байыкълангъыгъа илгелениге уа РФ-ни Уполновыи кодекси кесини къарууну тас

этмегенин эсгертиге сюеме. Хыйлачыла ачыкълангъып, жууакъа тартылдыкъдыла! Алай сизни да ата-анагъыз бардыла, сизинча аманлыкъларына алаи да тонап кетерге болушукъларын унутмагъыз, - деп чертенди Пѣтр Толстой. Къырлада пенсиячылгъа бир кере къошакъ халда 5 минг сом илешюню юсюнден башламчылыкъны «Единая Россия» политика партианы башчысы - премьер-министр Дмитрий Медведев былтыр август айда этгенин белгилерчанды. Правительство онууну РФ-ни Президентни къабыл кѣргенди. Аны «Единая Россия» Къырал Думада фракциясы да тѣзге санагъанды. РФ-ни Пенсия фондунда уа пенсиячылгъа аханы юлеширге 221,7 миллиард сом барды.

ТИКАЛАНЫ Фатима
хазырлагъанды.

Жангыртуу

ГЭС-ни къышда хазырлагъан игиди

«РусГидро» компанияны Къабарты-Малкъарда бѣломюнден билдиргенлерине кѣре, бу юнледе Бахсан ГЭС-де орнатылган гидроагрегатдан бирине ремонт этилип башланганды. Ол себепден аны тохатыргъа тошгенди. Бу иш кезилюдю. Хар гидроагрегатны да ол бир талай заманы хайырлангъыгъанчында сора жангыртргъа тюшерге. Шѣндюго ремонтну уа «Гидроэнергетика» компанияны специалистери бу техниканы къурагъан «Силовые машины» предприятяны ишчилерини къауумуна кѣре бардырыкъдыла. Ала аны чархын, статорун, роторун, турбино-турбино аппаратларын жангыртыркъдыла. Дагъыда станцияны кесине да аз-маз къатылыкъанды. Сагъынлган гидроагрегатны кюню 9 МВт болады, ол кеси да 2012 жылдан бери ишлейди.

Тѣрт жылны ичинде битеу да 131,6 миллион киловатт-сагъат электрочук бергенди. Жангыртуу ишле къышда бардырылгъанларыны сылтау ваймды; бу кезиледе Бахсан суу иги да азаяды, аны себепли

станция толу кюню бла ишлейди. Этилен мадирланы хайырлы бла уа ГЭС жаз башында эмда жайда чырмаусуз ишлерге хазир болукъду.

Бизни корр.

Жазылыу

Энтта да амал барды

*Хурметли жамагат!
Сиз бир торлоу сылтаула бла 2017 жылны биринчи жарымына «Заманга» жазыламай къалгъан эсегиз, халны тозетирге болуьгъузду. Январын жыйырманчысына бери, почтагъа баргъып, бу ишни тамамласагъыз, ана тилибизде чыкъгъан газетини биринчи февральдан алып башларыкъсыз. Жазылууну багъасы 5 айгъа – 546 сом 65 капек.*

Бизни индаксизл - 51532

Аскер эсепге салуу
башланганды
2 бет

Бирикген уллу
юйорню уллу насыбы
2 бет

Бизни адепли,
хатерли Лена
3 бет

Огурулуз
къойганды
3 бет

Сабийлени бош
чакарлары хайырлы
ѣтерча
4 бет

«Биринчи борчубуз
- баш командагъа
кадрла ѣсдюрююду»
4 бет

КЪУЛИЙЛАНЫ КЪАЙСЫН ТУУГЪАНЛЫ 100-ЖЫЛЛЫГЪЫНА

Закыйни чыгъармаларын энтта окъуюкъ, ѣмюрлюкге тийейик, сагъышланайыкъ, оюмларыбызны айтайыкъ

Къулийланы Къайсын – бийик туу ѣппеле, чууакъ кѣрге, шорхулдагъан таза керекте ушакан уллу поэт. Аны суратын, сыйфатын шарт, туура кѣр-гозторча не хазна сѣзле табылурбыз. Алай аны жашуу, поэзиясы бизге, саулагъа, не заманда да бийик юлгелей къалыгъу уа хакъды.

Къабарты-Малкъарны халкъ поэти, Ленинни, СССР-ни, Россей Федерацияны да Кырал суьгъларыны лауреаты Къулийланы Къайсын бизни адабиятка кечис улуу, ѣлмесиз къыйын салганды. Битеу жашууну, жанын, къанын да музага къулуьгъу этуге жоралоп, къаламын, сюнгоге тенг этип, Ата журтугъу, жерин, халкъын, адамдын жакълору аны бош борчу болгъанды.

- Бийик терекледечадыла Къулий улуну назмулары – ала поэзияны бахсансы ару жасайдыла. Алаи ауанасында солугъан а къалой кычуууду, къалой тутулууду, - дегенди къалам къариндашыны юсюнде Николай Тихонов. Закыйни чыгъармачылыгъны дагъыда бир сейир кюню барды – адамланы бирикдирген. Аны назмуларын окъугъан чынтты интернационалисттикни, акъ интелликтикни сезмей къыймайды, адамчылыгъны. Аны себепли ол тизилгенге жерлеги бла тоюннгенини жаны тазаланды, аруланды, ол башха торлорек болады. Ажайыплыкъ. Хау, Къайсын тоюл эсе уа, поэзия сора неге керекди?!

Къайсынны назмулары музикагъа ушайдыла, алаи окусугъан, таулууну сыйрасын эшитесе, къыл къобуэуну муад макъамларын, бирде уа доуурбасланы илкинге тапындыргъан чакъларуларын. Бир сѣз бла айтханда – ѣмюрню солугуун, таза жерекни урууун.

Чегемни жырчысы дегенди Юрий Грибов, акълманы юсюнден сѣзон айта. Алай, биз оюм этгенден, ол жалонда Чегемни угъай, суу даунында да жырчысыди, ѣкюлоду, жакъчысыди. Къайсын кеси уа: «Таулу болгъаным – къууанчым!» - деп айтамын.

«Салам зертенил!» «Кѣк чинарал», «Жаралы таш», «Жер китоби», «Ашха», «Учуп баргъан къауымталы», «Адам. Къанатлы. Терек» эм кѣп башха китоплары къаламын жюлююлюню кѣргозе этесе, аны жашуу жолу уа бийик адимлыкъны, чынтты патриотукъну, къѣбуэсузлукъну, жарыкъ кѣлюлюню, таза жерекликти юлюэсун тура этпейди.

Бийик, 2017 жылда, жанын 100 жыл толукъ эди. Ару тарих. Бу магъаналы жылы биз да алай ару

огурурайык. Къулий Къайсынны поэзиясын жангъан окъуп, анга жангъан тоюнню, ѣмюрлюк, ѣлемсиз къыйматланы ослеринден сазгъашланп.

Поэти юбилейине жоралангъан цыкны акъыб болуьгъудула, ала газетни бетлеринде сыйлы жерлерин тапканан турлуькдула. Бюгон а биз юнюнчо бетде айтылгъыкъ чыгъаргъа жазуу Чынтта Айтматовну закыйни чыгъармачылыгы бла байланы тереи магъаналы статьясын босмалайбыз. Сиз да, болгъаны окучугъа, кесинизни жазгъан залгарымызны жибере турсагъыз, мразыбыз. Алайды да, поэзияны бла шайырны уллу дуняларина, огурулу жолгъа!

Ангылатыу

Келишим энди заказчик бла абитуриентни арасында этилпикди

Окъутуу учреждениладда целевой жерледе окъургъа сюенгенле КЪМР-ни Билим феруи, илму эм жаш тѣлюню ишлери жаны бла министрствосунда аслам санда сѣлешедиле. Алай энди тийишли закон къабыл этилиннгени бла сагъынлган жумушню юсю бла келишим этер кюню министрствогъа барырга кереклиси жокъду, деп билдиреде аны пресс-службасында.

Бу ишни жорукълары РФ-ни Правительствосуну 2013 жылда 27 ноябрьде 1076 номерли бегими бла тохташдырылгъанды. Анга кѣре энди министрствогъа, ведомствогъа, жер-жерли самоупрауленяны органлары, къырал учрежденила, компанияла, организацияла къайсы бѣломге къаллай ишчи кадрла керек болгъанларын оилап, вузлад аны бла байламлы эчки жерле заказ этерге эркиндиле.

Анга деп алагъа неллей бай студент жибериге эмда алаи къайсы усталькълагъа окъутургъа сюенгенлерин юсюнден предложениларын жиберидиле. Бийик билим

берген учреждение уа заказчыге келишим этерге ыразылыгъыны неда, угъай дей эсе, аны сылтау билдиргеге борчуду. Мында бу шартлагъа эчки эс бурургъа керекди: целевой приѣму юсю бла келишимни вуз бла заказчик этидиле, алай окъуну юсюнден а - заказчик бла абитуриент. Бу келишимлени экисини да тохташдырылгъан формалары бардыла.

ЕГЭ-ни жетишимли бергенлеринден сора целевой жерлеге барлыкъ абитуриентле

вузун приѣмный комиссиясына (башха документе бла бирге) келишимни юч экзюмплярны бериге керекдиле. Ол, айтылгъанча, заказчикни бла абитуриентни арасында этилди, ол себепден анга жалонда ала салдыла къып. Соуулары болгъанла министрствогъа (8662) 42-07-26 телефон номерге сѣлешсинле.

Басмагъа УЛБАШЛАНЫ Мурат хазырлагъанды.

Билдирлу

Актер усталькъгъа юйренирге сие эсегиз

Къулийланы Къайсын атлы Малкъар къырал драма театр актер фохуну сюен жаш адамланы кастинге чакырады. Бийыл КЪМР-ни Культура министрствосуну себеплиги бла Б.Щукин атлы театр институту малкъар студия хазырлайдыла. Бу усталькъны жараткан, фохуларын айныртгъа илгезген 18-23 жоллары толгъан жаш адамланы 20 январьда 14.00 сагъатда Шо-

генцукъов атлы орамда Кырал концерт залда сайлау тургъа сакълайдыла. Анга къатышыргъа сюенгеле малкъар тилде назму, тамсил, жыр ойлуп, тѣпсеу да кѣрлорторге керекдиле. Толурак информация билриге сюенгеле: 8 (928) 694 48 18; 8 (963) 281 21 45; 8 (928) 075 30 70 номерлеге сѣлеширге болуьгъудула.

Бизни корр.

ЧАКЪЫРЫУ

Аскер эсепке салыу башланганды

Бытыр декабрьде Къабарты-Малкъарда, битеу Россейдеча, РФ-ни Саууланган кючлерине чакъыру бошалганды. Битеу да бирге республикадан кеслерини инсан борчларын толтурурга 700 жаш ашырылганды. КъМР-ни аскер комиссары Мухсин Соблиров бизге билдиргенча, ала кыра-лыбызны кюн батыш жанындан башлап шимал жанына дери аскер бөлумлеге кетгенди.

Мухсин Соблиров айтханча, бююнлюкде жашла кеслерини граждан борчларын толтурурга итинедиле, алгынча, андан къачанла бар эселе да, алай кеп тойюлдоле. «Мен газетни юсю бла жаш адамларыбызга кычмагъыз, букмагъыз деп айтыркъ эдим. Эртте-кеч болса да, граждан борчну толтурурга тошерикди. Аскерде кыулукъ этуден албуьгартханна уголовный жууапка тартылгъанларын, аланы эркинликтери эки жылга сыйырлыргыа боллугун эсерттирге керекди»,-дегенди ол.

Комиссар бизге айтханча, бек алгъа бийик билимлер болгъанла, ДОСААФ-ны бөлумлеринде окуп, машинаны жюрюторге «С» категориалы правола алгъанла сайланадыла. «Армигъа барырга суюнген республикагъа берилген наряддан эсе кепдоле. Зор этип, адамны да ашырмайбыз. Аны себелли буьгуп тургъанла комиссариятта келип, аскер билетлерин алгырга чакъырама. Ансы арда иште кирген, жашауда жер тапхан да кыйын болур»,-дегенди ол.

Инсан борчун толтуруу, сёзсюз, жашлагъа уллу онгла бередиле, алгъа жашауда кенг жолла ачыладыла, ол санда контракт бла кыулукъ эттерге, право низамны сакълаучу органлага кирерге, власт органлада ишлерге да. Бююнлюкде россеиле аскерде «дедовщина» дегенча осал кылыкълан, уставдан тышында ишле жоькюла, кыулукъ эту а къоркъусузду.

Аскерге жаз башы чакъыруу ая, хар замандача, 1 апрельде башланьрыкъды.

ТИКАЛАНЫ Фатима
Сурат авторнуу.

От жаьга

Бирикген улму юйюрню улму насыбы

Аламат аруу тау элибиз Хасанияда Рахайланы Сагит бла Аминат жашайдыла. Тишируу, бухгалтер усталыкъ алып, Нальчикде ишлегенди. Эркегериу а профессионал кюрүлүшчүдү, Экиси да бир бири таныгъандан сора койдеги болладыла. Бир жылдан а алаьга аруу кызычкъ - Лейлачыкъ тууады.

Бююнлюкде аланы онбир сабийлери барды: алты кыз бла беш жаш Алталары уланыларын эр киши усталыкъгъа юьрттеди. Къарындашла кюрүлүш жумушун биледиле, малгъа да къарагъандыла. Алай болгъанлыкълан, башка жашау жолла сайлагъандыла.

«Жашлаудан тамата Асланды. Ол Ич ишлени министрствонда кыулукъ этеди. Койдегиликди, эки жашы барды. Аны гитчеси Асат Санкт - Петербургда жашайды, экономист, юрист усталыкъла алгъанды. Кюрүлүш компанияда урунады. Аны эки кызы барды.

Салих М'НС-ни институтун башлап кылар кюйде тохтап кыларгъа соькюйди. Аминат башхаланы сабийлере да бек иги болады. Чечен урушну кезуонде андан кеп жашчыкъланы, кызычкъланы келтирген эдиле санаторийге. Аланы аралардан Абдул-Ма-

да къаты корешгендиле. Республикада, Россейде, тыш къыраллада окуна эришумлеге кыташып, алчы жерлеге тийишли болуп тургъандыла. Эгелени таматалары Лейла технологический техникумуу тауханды. Беш иеси бла шимал ар а шахарда жашайды, ресторанда тамата шапалды. Аны гитчеси Людмила тигуичичу ишни устасыды. Колледжде студентлени окутады. Эрге баргъанды, эки кыз өсдорди.

Люба уа юристди, алай чакъ кызыкчыу болуп ишлейди. Елена да тигуичундо, андан тышында да, институтда окуп турды, насыпны анады. Алина хуржун телефонла бөлумде урунады. Кызыланы гитчелери Жаннет экономист усталыкъгъа окуйду.

Аминат эрте ала болгъанлыкълан, ишин къоймагъанды. «Долинск» санаторийде аь этген жерде корешеди. Сабийлери ишни кый деп да корешедиле. Алай ол онгу болгъан къадар кюйде тохтап кыларгъа соькюйди.

Аминат башхаланы сабийлере да бек иги болады. Чечен урушну кезуонде андан кеп жашчыкъланы, кызычкъланы келтирген эдиле санаторийге. Аланы аралардан Абдул-Ма-

лик барысында да гитчеси эди. Атасы урушда жоолгъанды, анасы жаралы болуп тешек эди. Огъуру тишируу, анга жан аурутуп, къарап тургъанды. Бир жол Аминат жашчыкълан паркта элгенди. Санаторий кёргенинде уа, окъчакъ буньаргъа корешгенни эсгереди, ол ушагъыбызда, кёлю тола.

«Терт кере жорегим жарылгъанды. Хар заманда да сабийле къатымда болгъандыла. Ауругъан кезуулеримде врач чакъыргъандыла, адам мажаргъандыла. Жуугъум, тенгим да болушанды. Уллу юй ишлегенбиз. Хар бирбизге жер табылды.

Арбазда - фонтаныбыз, бах-чабызда уа тахта кегелгенди башлап каргофха дерт кеп зат болорбиз. Алгъын туур, кый да тутта эди. Бичен жазьларгъа уа жашланы элгемне, дейди ойору башчы.

Бир сёз бла айтханда, бу адамла заманларын зырафна этдормезге юйренгендиле. Алай эте жашайдыла онбир сабийни атасы бла анасы. Аланы бек къуанч конюери уа жолла, кызыла, тудукълан да юйде бирден жыйылса болады.

ОСМАНЛАНЫ Хийса.

Эп мюлк

Агротехника жорукъланы толтуруу - бай тирликни себеби

Къабарты-Малкъарда биттен мирзеулюк битилени арасында нартох энчи жерни алады дерчады. Ол себепден аны өсдюрю бла корешгенлеге иги тирлик берген, аруулагъа, кыйын табыгъат болумлагъа чыдамлы болгъан тюрлюле-ни хайырланьрыгъа тийишлиди.

Арт жыллада нартох өсдюрюу жала-нда бизни республикада угъай, къоншу регионлада да айнын барады. Аслам бөлумлени, сёз ючюн, малчылыкъланы ишлерини къыйматлылыгъы, кеплени къолайлыкълан да аны битимлиликени кёре окуна болады. Тюрлю-тюрлю аруула, зараны хансла сабанлагъа бек уллу ата саладыла. Аны себелли жангы амалла, кюрүлүш мадарла излерге тюшеди. Алсыз артыкъ уллу хайыр къалмазлыгъы баямды.

Жарсыугъа, иги тирлик алгырга чырмаулукъ этген сылтаула минералыгъан жуумула бла чекленип къалмайдыла. Жерчиликде хайыр келтирген ала тюрлю битими да хар жыл сайын къайтарып бир жерге салып турургъа жарамайды. Севооборот деп аллай жорукълга айтылады. Аны сансыз этуу - тирлик осал болупуру жолуду. Дагъыда семиртигилени хайырланьруну, сууну мардасы бла салынуу, экология эмда санитария жаны бла излемлени толтурууда да унутургъа жарамайды.

Статистика шартлагъа кёре, 2010 жылдан башлап 2015 жылгъа дерт регионда нартох сабанла 2,7 кереге кёбейгендиле - 46,6 минг гектардан 124,5 мингге жетгендиле. Андан 2012-2013 жыллада саул кыралда бир да болмагъанча бай тирлик кыйылгъан эди. Жангы технологияны сингдириу, иги гибридилени хайырланьру анга себеплик этгендиле.

Сабанлагъа бегирекде уллу хата салгъан аруулань юсюнден айтсакъ, биринчиден, «мамукъ совка» дегени бегилерге тийишлиди. Аны жайылгъаны арт онбеш жылда къоркъуулу марданы терт кереге артыгъы бла озгъанды. Нартохно бир-бир тюрлюлеринде аны хатасындан тирликни терттен бири тас болады.

Мирзеулюк нартохно гибридилерини аслам кесеге кеч битедиле. Ол шарт да заранлы къурт-къумурсхаланы жайлылууна керексиз себеплик этгенди. Алгъа жыллада жаланда баш хансланы бийлеген бир-бир аруулань, жарсыугъа, энди бу мирзеулюк битими юсюнде да кёрюрге боллукъду. Дагъыда быллай нартох кеч кыйылгъанын хатасындан сабанланы кюзюлк битимлени себуге хазырлау иш да керексиз болжалына салынады.

Алайды да, севооборотну жорукълан-

рын толтуруу, минерал семиртигилени, тюрлю-тюрлю пестицидилени да тийишли-лишча хайырланьру, агротехника жуумулыгъан заманында тамамлау - сагъынлыгъан аруулань азайтырга эмда иги тирлик алгырга себеплик этерикди.

Людмила ХРОМОВА, ФГБНУ КБНИИСХ-ны алчы илму ишчиси, эп мюлк имулань кандидаты.
Зайра ШИПШЕВА, ФГБНУ КБНИИСХ-ны гитче илму ишчиси.

КОНЦЕРТ

Тепсеу къауумну жангы программасы

Кеп болмай КъМКЪУ-ну Х. С. Темирканов аты маданият арасында «Ридалам»-жыр эм тепсеу къауум жангы программасын кёргозтенди. Анга къараргъа КъМР-ни култура министри Мухадин Кумахов, университетни юйретуу эм социал вопросла жаны бла проректору Аюес Кумыков, Халкъла аралы черкес ассоциацияны келечилери, усталза эм студенте да келгендиле. Къонакъланы адыгъланы белгили халкъ эм эстрада жырларын ан тышында, миллетни фольклору бла шагъырлейнериге амал-

лары да болгъанды. Байрамны ача, КъМР-ни сыйлы артисти, музкант, поэт эмда театры таманасы Мурадлин Думанов байрам ингрини этдюрюрге онг бергенлери ючюн университетни таматаларына ырызлыгъын билдиргенди. Къараучула у артистлени сахна номерлерин эм залны да аламат жасалгъанын белгилегендиле.

Думанов башчылык этген эстрада театр къурапгъанын кеп болмагъанлыкълан, ол кесин къарачулугъа сойдюртгенди. Мында спектакльге, чыгъармачы-

лык ингриле бардырылуучудула, андан сора да, белгили эм жаш артисте айтхан жырлагъа тынгыларгъа да жарайды.

Бизни корр.

АДАМЛАНЫ КЪАДАРЛАРЫ

Жашаргъа, урунургъа да итениулюк кючленеди

Прохладний шахарда жашагъан Александр бла Инга Коробовла агъач бла ишлейди. Аланы бирси усталдан энчиликтери - ала кёрмейди. Биринчи онжети жыл мында алгъа Волгоград областьта заводладан биринде ишлей тургъан кезуонде кыйнайт тургъан темир бла къазан атылып, андан хата жеткенди.

Кёзпери сокъур болгъандан сора, ол жуукъларына аурулукъ болмайды деп, интернат-ка жашаргъа кетген эди. Анда Инга бла танышханды. Бир юйюр къурап, энчи жашаргъа келишгенден сора кечинир жерлери болмай тургъанды. Кеп заманын кыйналыргъа тюшгенди, алай Волгоград

областьда аланы ол жарсылуаны себеплик этер онг табылмайгъанды. Андан сора Александрны энчиликтери - ала кёрмейди. Биринчи онжети жыл мында алгъа Волгоград областьта заводладан биринде ишлей тургъан кезуонде кыйнайт тургъан темир бла къазан атылып, андан хата жеткенди.

Кёзпери сокъур болгъандан сора, ол жуукъларына аурулукъ болмайды деп, интернат-ка жашаргъа кетген эди. Анда Инга бла танышханды. Бир юйюр къурап, энчи жашаргъа келишгенден сора кечинир жерлери болмай тургъанды. Кеп заманын кыйналыргъа тюшгенди, алай Волгоград

кёрмючлеге да жибередиле. Александр Коробов «Филантроп» деген халкъла Аралы жандандурукъ премиягъа да тийишли болгъанды. Аны бла тынчмай, ол реабилитолог да болуп уруналлыкълан эди. Эр киши жыйырмагъа жуукъ усталыкълада сынагъанды кесин. Кыйын болумлагъа тюшкенинде сора уа, жашаргъа, чыгъармачылыкълан, кючлери, урунургъа да итениулюк кючленгенни айтды.

Сёзсюз, Александрны кёллендирген аны ой бийчеси Ингады. Бу адамланы жашаулары, чыгъармачылыкълары да юйю болургъа тийишлиди.

БАЙСЫЛАНЫ Марзият.

Сакълыкъ

Юй къанатлылагъа аруу жукъмазча

Къабарты-Малкъарны Ветеринария управлениы къанатлылагъа болупуу гриппи аруу байламлы хал сау дуньяда окуна осалына кете баргъанын юсюнден билдиреди. Аллай вирус талай къыралны жер-жерлеринде дайым ачыкълана туруучуду. Аны хатасындан юй къанатлыла аслам санда кырыладыла, экономиккагъа уа уллу заран салынады.

Битеудегини саулыкълан сакълау организациондан билдиргенлеринча, бытыр жар башарда эмда Къалмулк Республикада табылгъанды: H5N1; H5N2; H5N6; H5N8; H5N9; H7N8; H7N3; H7N7, H7N1. Аруу Швейцарияда (84), Германияда (98) эм Венгрияда (215) аслам жайылгъанды. Жарсыугъа, Россей Федерацияда андан кериди деп айтырча тойюлду; бытыр къанатлыланы гриппи Воронеж, Астрахань эм Ростов областыда, Краснояр крайда эмда Къалмулк Республикада табылгъанды.

Бу арууну осалыгъын быллай шарт кёргозтеди: анга жукъгъан къанатлыла бир-бирде бары да кырыладыла. Вирус ауругъанладан, иги тазаланмагъан оборудованидан, мылы-

кладан кёчерге, мал аш бла келирге окуна боллукъду. Аны къурауу, къурт-къумурсхала, чыпкъыла да жарайды. Ол себепден мюлкде профилактика амаллагъа бютюнда сакъ болурга, вакцинацияны да сансыз этмезге керекди.

Арууну къуруттуруу неда жайлыуун тыяр ючюн карантин кийириледи. Аны чекленеди жукъгъан эмда ырахын къанатлыланы кырып кетериге тийишлиди. Бир тюрлю ишек чыкъланы бла уа мычмай республиканы кырал ветеринария службасына эслеширге керекди.

ОМАРЛАНЫ Мурат.

Кесамат

Күйиланы Кыйсын - уллу болмаган халкьдан чыкьган, поэзияны битеудия жолунда кесини даражалы жерин алган поэти. Ол не заманда да миллетини атындан сөлөшгөндү. Ол - битеу да дунинны закыйиди. Битеу да адам улуну сейрипери, хар инсанны да энчи сөзю аны назмуларнда энчи ауаз алгандыла.

Кыйсынны башха-башха поэтиени жууук-лукьларын көрө билген хумери, анга дунинны битеу адам улуну бир уллу койуна сөздиртгөндү. Сөзсөз, ол сезимни биринчи чирчи-

адамынгы тас этген кезиуде өмүрүдө да жорук болган бир торлюк кьажалуук эм турмушуну сакьларга зорлөнгөн адыргылык, эсгерю сезимле да жерлерин тапханларын. Ол сезимле сакьламайдыла да жорекни жарырга кьоркьзу болган ачуудан. Кыйсын кеси уа быллай затла бля артыкь келиширге соймөгөндү, ауушхан-ны юсюнден халар ошитгенде, таза жорегинден аныча жарый билгенле аз болганылыкьга. Ол жашуу кертиккенден аруу өнорюк бля кеслерни кьорунларга кьорешенлеча жалган сылтаула

Азатлыкь учундурган акьыл

клерни гичте ата журтуна уллу соймеклигинден тургандыла. Чегемге, Поэти хайырындан ол тире бля өтеди бусагытаны поэзиясыны уллу жолларындан бири.

Чагып, кесини жорек учууунда келишипуюкно, мамырлыкь сезимни ол аламга, жулдугалагы чьгарарды, чьпчыкьга ушап кьанат кериген поэзияны, жарыкь муратланы бийликклерине. Бошдан тойюдю закыйни ахыр киталарындан бирини аты «Адам. Кьанатлы Терек» деп.

Алай адам хар нени да толусунай сөзөрчө, ангыларча өз жерине кьайтырга тийишиди: *Сизис кьалай жашарма, тауларым, Минги тауум, Дых тауум, Казбегим?! Кьыланч жолларым, акь кьаяларым, Чьнарларым, кьарларым, сууларым?! Кьалай учутхун Баксаньны, Теркин? Тенглеримсиз, ким тенг этер мени? Сизис кьалай жашарма, кьушларым? Сизис кьалай жашарма, тойларым?*

изменигөндү. *Дайым да жашарма жарьсуусуз, иги Деме, - кьушла да сьнайдыла жарьсуну, Татты да, ачы да болур өтмегини, Бир коюле, бир кою ичерсе сууну.*

Тонене тобукьларына башыгы Салып турган ананг боюгон өледи, Кьарал кьаласа тилсиз сьн ташына.

Палах, кьар жауганча, сормай келеди.

Өлмюню бетине сур кьарал, батыр сөлөшө да билгенди. Алай бирде жашуу өлмөндө да кьоркьсуул тойлопмюдө? Кьулий улугьга уа аны алайгысын, айхай да, толусунай ангыларча тоушгөндү. «...Хау, адамлагьга кьыйын эди, бек кьыйын бизни кьаты өмюрдө, алай ала хар затха чьдагындыла, энтта керек болса да, тьзерикиде».

Кыйсын поэзиясыны аламат сьфаты - жаралы ташча кесини юсюндөн бьлай айталькь эди: «Мен хар неге да чьдагылганма». Ол «хар неге да» дегенде уа - заманы койкозуюкно, тарыны койдоргон саьбаттарын сьнагьган халкь бля адам. Алай ол болуула да поэти кюл эталмагьандыла, бьтөн чьныкьдырып, аны жорегинде кишиликни туудуогьандыла. Алай тойлоп эсе уа, адам кесин «кьаты өмюрнө» инсаньны санага тийиш болмайды: *Дунига койкозуюк болганын билдим, Алай мен ол болмасын деп тиледим. Жашы өлө тургьнда да, анасы Алай тилейди жашарын баласы.*

Поэзия, сен ол ана кибиксе: Болурну, болмазны да тилериксе, Көвлерингьн кьандан толуп тургьнайды да, Жара тоушгөнлеге сен кьориксел.

аналадан өтөп жулдугалага алагьан адам. Поэти кишилик уа огуруллукуьга итинген жорек ташдан куюкю, кьаты да болганыны шагьатлыгыды. Нек дегенде жаланда инсан жорек, тьзереге жарамагьанга чьдап, койкозуюкно кечип, жуушлай, соймеклигден толуйла кьалады - таза да чьнтты адамлыкь.

Хау, Кыйсынны поэзиясы - өмюрнө документчады. Аны бля бирге уа - аны жорегини кардиограммасы боюгонго дунини хар уукькь торлөнчюне да сезимлиди. Аны чьгарма-чьлыгы бусагытаны темасына угьай. Бюгюн бля жазарга кереклисине энтта да бир кере инандырады, ачьтхан, койдоргон сезимле бля, жан бля, кьан бля.

Ангьлайма, Кыйсынча уллу поэти чекис дуниньсын толусунай ачыкьлалмазлыгымы, кесиме алай борч да салмайма. Алай аны жашауну жангьдан окьуй, аны бля ушакьлашхан кезилерими насыбын кьайтарырга итинемө, ол бизге, жашагьанлагьга, поэзияда кьаллай аламатлыкь кьойгынына теренирек тоушюрге. Нени осуят этгенди акьылман, аты Кьулий Кыйсын болганы? Кьаллай өлмөксө жашуу дерсе, кьаллай кьыйматла кьойгьанды адамлагьга кесинден сора?

Аланы ырызлыкь бля алайкь, кьыйматлыкьларын билелейки, закый кеси ангылагьанча сезейки: *Жилгьган а кьыйын тойлодго. Тьзесенг, - Олду багьалы, адам борчу тала. Кьара кюнде, кьыйынлыкьда хайт десенг, Санга кьууанырла биз тургьган таула.*

кьыйынлыкь да аны тозюкно изилеуде сьндыралмазлыгынына, бюгалмазлыгынына ийнана.

Кыйсынны кьыйлыгында сабанчыны эм рыцарьны ышанлары болганыдыла. Ол бийик адамлыкь жорукьларны тухтайды, алгьдан бир заманда таймагьанды. Бетсизликни көрөп болмагьанды, адамлыкьдан эмда аны сакьлаудан артка турмагьанды. Ол кьалай магьаналы болганын а айтыр керекиси барымды? Халкьны бля буушула, кьууанча да да биргелей - андады битеу Кыйсын.

Намьсы. Ол аны байракча элтгөндү. Адам деген аты да тюз алай, аны өз тамырларын, тыпир ташы кьыйда болгьанларын бир заманда да унутмагьанай. Таулу Кыйсын алай айта эди: «Бизден бийик жалаңда көкю, кюндю». Ол сөздө махтанууну ауанасы окуна эслемегенди, жалаңда өхтемилениу. Көпюн, жорегин азатлыкь, битеу адам улугьга чьшкь изилу мурат бьтөгөнгө хар инсан да тюз алайды.

Хар поэти кесини жыл саны барды. Назму тизгени заманы орузмагьа боюнумайды. Кыйсын да кесини заманын кесине боюсундур билгенди. Неда ол, жашырын сезимлеге ийнана, келлик эм озган саьгатлагы да жоюлчу болалгьаны болур.

Мамырлыкьны юсюндөн сьз бардырса а, мени оюмума көрө, закыйни назмуларьнда болган кьаруу көп башхалада алай кючлю эслемейди. Алада «мамырлыкь» деген сьз энчи шакькь айтылмай эсе да. Бошаламгьан кьыйынлыкьны юсюндөн айтса а, поэт «кесими неда башханы буушуу» деп айырмалайды.

Кьыйсын назмуларьны кьатында Кыйсын энчи интонацияны бля тануулуду, сөзю сөзө билую бля. Былай көз кьарам жер башында жаратылган биринчи сьз кьудуретни генетика тасхасын белгилей, ачыкь этеди. Кьулий улугьга көрө, сөлөшө билую - ол бек уллу магьаналы затды. Сөзю хайырындан адам кьаргьлыкьдан, кьатышыкькьдан чькьгьанчады. Ол тынгьлашхан кьындада аны киши көрмейди. Сөлөшгени хайырында а алай тарыхча, табигьатка кошулады, турмушун тамырларына сингеди. Сөзю багьасы. Анда шайыр аны жашуу жоругьун кьураган намьсыны токташдырады. Кыйсын кьаты кьычырып айлангьаннан, декларацияндан узакьды. Былай затла, аны акьылына көрө, кесин кесине табынган адамлары кьыйлыкьларындыла. Алай кьычыркьчыла, дегенди ол, кеслерине эс бурдуру ючюн, жашауну, кертин керекис даурлары бля жабарга, хорларга кюрөшөдиле.

Дамны сыйы. Ол, мени оюмума көрө, азатлыкь учундурган акьылды. Алай болгьанды Кыйсын. Аны алай инсаньны билгенди. «Кьулий улугь - зринкь поэти. Ол, - дегенди Вера Зягичцева, - литераторуциндан, омакьлануудан, хьйилалыкьдан азатды. Ол, жерле, эркинди, желни саьгыш эте билген кьыйлыкь болса эди».

Кьулийланы Кыйсынны жашууну бля поэзиясын бир бирден айырырга ол жорьду. Ол кьыйган кьадар киталча поэти «эски» эм «жангь» шубьлары хар заманда да кьурагьанлай турлуларына ийнанама, соймекликери бля жапарса. Ала кеслери уа анда өмюрлюк кишиликни, адеп-кьылыкьны эм намьсыны дерслерин табаркьныла.

Стать кьысхартьплет бериледи.

Чыгыш АЙТМАТОВ. Кьыргьзы ССР-ни халкь жьзирчу, Социалист Урунуну Жигити, Ленинчи эм СССР-ни Кьырал сауьгаларыны лауреаты. Аны

Профессионала

Бизни адепли, хатерли Лена

«Злибизге аллай келин кирген барыбызны да насыбыбызды. Аны аллына бармагьаныбыз жорьду, бирибизге да уллу көплюккь этмейди, бек сакьды. Келсенг, жарыкь тобөр, намьсыый берир, ызынгьдан ашыра чьгар, - дейди Габоланы (Текуляны) Лейла. Лийкюни амбулаториясына көп жылланы ичинде башчылыкь эте келген Чьпчыкьланы Леныны саьгынгьаньдыма.

Мен редакциядан амбулаторияга келгенде, кесине кьаратырга кезуонуну сакьлап турган Гергаланы Ханифа да олсагыат аны юсюндөн айтып тебиреди: «Ол эллилерине алай жарайды, аны айтып бошайламаса. Кьуру ишини юсю бля угьай, кьууанч, бушу болуп да бир адамга уллу көплюккь этмез, сау болсун! Кьартха - кьартча, жашха жашча болур. Сабийчикле бля сөлөшгенини уа не багьасы барды. «Бизни Лена», - дейдиле анга эплиле».

Аны бля бирге врачка кирдик. Огуруу бетли, чьрайлы тишируу саусузга эсин буруп, ашыкьмай жорегин тинтеди. Кьаныны басымны өчнөлөйдү, соруула береди, соруу алпына келгенин айтханына саьбир тынгьлайды. Аруу айтып көлөндиреди.

Ол узакь тау эллини биринде - Булундуга - туугьанды. Атасы Чьпчыкьланы Азрет бля анасы Жаникаланы Фатимат (жаннетли болсунла), саьбилерине адеп-кьылыкь, намьс-сый жашауда баш магьананы тухтанларын синдиргенди. Ол Леныны юсюнде көрөнүп турады. Школну айырмалы бошагьандан сора кьыз Кьараты-Малкьар кьырал университети медицина факультетине киреди, аны таусууп, ызы бля уа ординатураны, аспирантураны да жетимшилли бошайды.

Лийкюйгьга да намьсы бийикде болгьан тукумьгьга, ююрге келгенди. Аны баш иеси Гезаланы Залиминн таньмагьан болмаш. Ол көп жылланы элге башчылыкь этип тургьанды. Бусагытада уа Чегем районун иш бля жалчытхан бьлюмоню таматасы болуп ишлейди. Кьыйда урунса да, жамауатына эс бөлгөндөй турады. Жаш тьлюге да болушады, онг тапдырады. Анга да эллиле чекисиз ырыздыла. Бу ююрю юлгюге айтылгырады, жашлары да, кеслерича адеплине, намьсылыла.

Биргесине ишгеленеге да Лена алай игиди. Басымлы, акьыллы сөзю, оюму бля да болушханлай, кьайгырчанлай турады. Ишде кьайсы бири да бир бирге бек иргидиле, ол а башчыны хайырындайды.

«Таматабызга бек ырызбыз. Ол бизни барыбызга да огуруу бетден кьарайды. Тюз да бир кьарыны адамьыбызча, юйлөрбинизде окунда да болумубузну, онгубузну биледи, ангыларды, не жумушубузда да кьатыбызда болуп, билеклик, болушкькь этеди. Кьууанчыбызга кьууана, жарьсуубузга жарый биледи», - дейдиле ишчи нөгөрлери.

«Кьабарты - Малкьар Республиканы сыйлы врачы» деген аты да Лена бет жарыкьлы жорютеди. Алай бек багьалы сауьгалы уа ол эллилерин, бир жерилерини ыспас сөлзлерин санайды. Кьети окуму, жамауатын ырызлыкьгы, махтуу неден да хачууунду адамьга.

«Кьабарты - Малкьар Республиканы сыйлы врачы» деген аты да Лена бет жарыкьлы жорютеди. Алай бек багьалы сауьгалы уа ол эллилерин, бир жерилерини ыспас сөлзлерин санайды. Кьети окуму, жамауатын ырызлыкьгы, махтуу неден да хачууунду адамьга.

ШАУАЛАНЫ Разит.

Эсе тулу

Огурулу ыз кьойгьанды

У харларында бир сейр огурулу адамьны юсюндөн айтырга изилемө. Аны озган заманда эсгериге тоушгөну уа алай жарьсатды. Окуулу, билими, таза ниетли, жашагьан каьдарында элине, халкьына, жуугьуна-ахлуусуна онг тапдыр, кеси да намьса, сыйгьа тийиш болуп билген Жансуйланы Дауутну жашы Харуну таньганьала көпчюле.

Бошагьандан сора уа туугьан эли Хушто-Сьрхта келеди. Ишчи жолун школда устаз болуп башлайды. Ол заманда биринчи классда 25 саьбир бар эди.

Жансуйлу ул сохталарьндан не заманын, не билими кьызгьангьаньды. Аланы жореклерине сейрини кьозгьогьан хумери да болгьанды. Дерден сора да, ол жаш адамланы кеслерин жорюторгоге, жууапаллыкькь аны тиллерин сьюрге, адеп-терени, тау намьсын бийикде тургага юйретгенди. Жай солулауда уа, абадан окуучулардан бригадага кьурап, колхоз ишге болушханы. Ол аланы бир да бош тутаргьа соймөгөндү.

Азидан кьайтхандан сора Хушто-Сьртын мектебинин биринчи классына келген саьбиле 1969 жылда аны бошайдыла. Окууларын, билимлерин андан ары өсдорюрге, устаклыкь алгырга шахарлагьа кетип, окуу юйлөге киредиле. Дипломла агьанларьндан сора уа бир кьуууму элге кьайтхан эдиле. Колхозну председатели, элли администрациясы таматасы, бухгалтер, врач, мал доктор, устала да ол окуучулана болдула.

Сабийге алай устазгьа тьбөгөн уллу насыпды. Бюгонлюкде ала кеслери аппаладыла, аммаларыла. Алай устазларын эслеринде кетеремгелерине уа кесим шагьатма. Ала сауулкьта аны огурулу аты унутулмаш.

Ол устаз эди, кьаны-жаны бля да ишге берилген. Тауулада иштин бля ишпейди деген сьз барды. Иштин уста билген, сьзюне жамауатын тынгьлашхан адамга айтадыла алай. Харун Дауутвич да алай киши эди.

Улуу юйорде бешинчи саьбий болуп туугьанды. Сюргюнню кезуиюнде Кьазакьстаны Мерке элине тоушгөн эди. Анда орус школда билим алгьанды. Кьайтхандан сора биринчи кьауму бля Кьабарты-Малкьар кьырал университети орус-малкьар тил бьлюмоню киреди. Аны

Жансуйлу уллу бу жаны бля уллу кьыйыны белгилемей кьалмагьанды. Ол кьырал сауьгалы тийиш болгьанды. Ол санда КПССтин обкомуну, республиканы Билим беруу министрствосуну, РСФСР-ни «Знание» обществовуну, Кьултура министрствонун, Чегем райкомуну, району администрациясыны сыйлы грамоталары бля сауьгалангьанды. Ол КьМАССР-ни культураны сыйлы кьулукучусу, билим беруиюно отличнигиди. Ююрюно юсюндөн айтханда, алты кьыз вьдюрөгөндө. Аладан ючюсө аталарыны жолларын сайлагьандыла. Бирлери врачды, бирер жерде юлгюлю юйорле кьурап жашайдыла. Алай өмюрлерин узакь эсин.

БЕЧЕЛЛАНЫ Аминат.

Эски сурат

Былань таныяламысыз?

Кийингенерине кере, сурат, баям, озган ёмюрю отузунчу жылларында алынган болур. Тиширула европалы жыйрыктылага кёчкенди. Эр киши да кыулукчу адамга ушайды. Ол заманлада кёлпене алай сахтиян чуруклары жок эдиле.

Кимле болганганыр а билламганыбыз. Чегем жаынчандыла деген омон болур. Газет окуучуларыбызны арасында былань таньганла табылырла деп ушанабыз.

ОСМАНЛАНЫ Хыйса.

Ата-аналага

Сабийлени бош чакълары хайырлы ётерча

Ийикын узунна сабийле школда неда собий садка кечине эселе, солуу кюнде уа кеслерин не бла булжуктурга билмей кыладыла. Кёп ата-анала аны аппаратны бла ынналарына асырадыла. Алай онглары болмаганыла уа баланы заманын кылаи оздургуза билмейди.

Абоданы юй төрегинде ишлери топпа-толу болганлыкка, гичени уа алай асары жокду. Сора телевизора кылаиды. Ол а, белгиленисча, судукка чырта хайырлы тойдю. Таматала не зат этерге керекди, баланы саулугун да кючлендирип, заманын да зуукчу ётдюрюк? Аны юсюнден Нальчик шахары 61-чи номерли сабий садканы юйретуочусо Рахияланы Мария айтканды.

Кертиси бла да, сабийни ёсдоре, ойната да билгери керекди. Аны солуу кюнюн хайырлы, зуукчу этерге кыйын тойдю. Алай болур ючюн заманыбызны кызганмаганлай, эсигизни бөлүк, оюнгон бошуна озар. Кёп ата-анала, суукчу неда жуанууду деп, тышына чыкмаганлай, юй ишлеге батлыганлыкка, сабийни алай кыайгырлы болмаиды. Не бла кечингери билмей, кылте да узалды.

Балала бек ойген - сиз айткан харпарла бла жомакчыла ла. Неда тюрлю-тюрлю оюнла. Сёз оюн, пират оюн. Эки сабийгиз бар эсе - ол хазыр команддады. Сиз бирге болуп, бир затны элгерге керексиз. Аны оюндан кёллери кач-

мазча, тапкан сауэла алага сейр болурга керекди. Ол аны эрттен тилеген заты неда бир таты ашаркы болса да жараркы. Сауганы бир кюборчекте салып, аны анча «ачык» а бир жумуш неда элбер болсун. Орунчукну табардан алга сабийле сыналадан ётерге керекди - ала союмеучу как, хумужу ашарга. Неда энди окубу башлаган эсе, харфла бла хайырлылык, кыянганы юсюнде эселе кырагыз.

Салгы ётиргени оюнлары тышандан сора санга-чарха жаруула да хайырлыгыз. Секиреп, созулган, хатаксы оюнга бла. Гичени жериште тынч олтуртуп, бир иш бла кюрешдирген кыйынды. Алай аны бармакларыны моторикасын айткан, мыысына,

акылына жарган бир кёл иш этдирсегиз хайырды. Кеси кюлу бла этген затына ол бек кыуанырдыкты.

Неда бир эски обойланы юсюнде тюрлюлү карандашла бла суратта жазмага кююгуз. Ол чыгарманы омакылап, отууну кыайгыр-гасына тагарга болукчуз. Дагында эски журнал-ланы атмай жь эсегиз, алада жаратканын, кесине кесдирип, коллаг этерге жарайды. Аны кююне минчакыла, жылтырауукыла, журула, тиймеле жабышдырыгыз. Эсигизде болсун, кылты бла ууак-тоекле бла кюрешкенде, аны кыатандан кетмегенли, сак болугуз.

Жашчыкылага жаруулу эски ачыкылдан, ток жипледен, чойледен тюрлю-тюрлю сейрлик затла, робота хазырларга болукчуз. Ол кезиуде сабийге чой урургга, чырак бурургга юйретгиз, кирит бла ачыкыл кылаи ишлеге тургун, электрок не зат болганын аналгыгыз. Кыясаксын айтканды, юйретуону хычуун халда бардыргга кюрешгиз. Ол а конструктор жыйгандан эсе сейр болганы хакды.

БАЙСЫЛАНЫ Марзият.

ФУТБОЛ

«Биринчи борчубуз - баш командгага кгарла ёсдюрюкю»

Къабарты-Малкъар футболдан кыш чемпионатына кытайшан команддагага алада ойнаган спортчулагга кере багъа бичи артык тиз болду. Алары жалдан кызыгыла жыйганандыла. Сёз ючюн, Россия премьер-лигасындан «Амканы» жарымкоруулуучу Шауаланы Аликхан неда Воронеж миллет лигага кирген «Факелинден» Руслан Болов бери кючлерин аймай кюреширге угъай, усталыкларын, хазырлыкларын саклар ючюн келгенери даулап чыгарлык тойлоду.

Тренерлени испериден айтканды уа, мында хол акхырысы бла да башлады. Алары ишлерин жылны кезуилери бла бир тюрлю байлыклары жокду.

Ол жаны бла кыраганда, юйретуочелени эм иги кызууму Нальчикки «Спартагындадыла». Озган ёмюрю 80-90-чы жылларында Шамиль Исав аты айтылган футбол болганды, кырауула да аны айырп сойгенди. Тимур Битоков Россия премьер-лигасында командабыны баш кызуумда ойнаганды. Алары бирине да: «Сен а кыйданса? - деп сорук тойол эдинг.

Апта нере, «Спартак-Нальчик» республиканы кыш чемпионатында эм кючлю эди. Биток в биз аны дубль командасыны баш тренери Тимур Битоковдан кызуум соругга жуула берири тилгенбиз.

«Звезда» бла тубеушюнюнюню юсюнден не айтлыксыз? - Эки команда да иги ойнагандыла, футболчуларыбызга ыразыма.

Битеуле эсепле уа кёлпюте жеткенмизди? - Балдаи кю тюрлю эсепни сакларга болукч эди. Кызуу

ЭРКИН ТУТУШУ

Гитче гёжефлени хорламгага талпынулары

Бул кюнде эркин тутушуудан Нальчикки биринчилиги Вадим Нурлыков айтканды. Анга Чөгемдин, Нарткаладан, Карагандан, Нальчикден, Хасанияны бла Огары Малкыарны спорт клубларында командага кытайшандыла.

Битеуломанда зачётта Хасанияны бла Огары Малкыарны командалары хорлагандыла. Эки зачётта кеслерин аурулук категорияларында Огары Малкыарны Салих, ючюнчо жери уа Мисирланы Осман бла Кушыланы Элиас алгандыла.

Хасаниядан биринчи жерге Ахметланы Саид бла Сулейман, Гёргөкыяны Саид, Кыарчаланы Азрет, Шахмир-

Сизни оюмузугга кере, турнир таблиц кертиси бла да кыайсы команда кючлорек болганыны тиз кёргөзтүмүз?

Хар ким да кесин, околаны азырак алып, кемин болур амалны тас этгенге санайды. Алай ол ёпюрюкю. Мен салгыш этгенде а, околорыбыз матчла-

рыбызны кылай бардырганы-бызга кере жыйылындыла. Футболчуларыбыз да эсептеге алай бир матчына бермегенерине кыуанам. Ала хорлам ючюн кюрешедиле, чыныгыдыла. «Шадли», «Горис», «Звезда» блага ойнап турсак, мураты-бызга жетилыкыбыз.

Ойнаганыбызга тизетирча жергириги а бармында? - Мен башха тюрлю айтыркы эдим, чыкган амалданы тийишлени хайырланмаганбыз. Ма ол барды. Турнир таблицанда онкинчи тизгинден эншеге турган командада бла матчлада беш очкуну тас этгенби асыры кён охунды.

Кесигизе кылай болуу саласыз? Чемпион болуулары неда бек кючлю ош, беш командалы саньна киргиргеми? - Бизни борчубуз - баш команддага футболчулары хазырларгады. Алай аны бла бирге спорт эсеплени кеслеринден да унутмазга кюрешибиз.

Ушаккы Виктор ШЕКЕЛОВ бардырганды.

КАРАТЕ

Кыадалып кюреширге, жетишимле болдурургга кызындыргъан оноу

Халкыла аралы Олимпиада комитети 129-чү сессиясында этилен оюнуна тийишлигинде 2020 жылда кызылыла бла премьерлиги каратеден эршиуле киргенди. Келир оюну уа Японияда бардырылдыла. Бююнолук бизни республи-

паны биринчилигинде хорлаган Владимир Хашев айтдырганды. Битеуосоз, халкыла аралы туриндиз чемпионатына бла премьерлиги саньна Уналаны Алсан, Антон Чурыковский, Евгений Могилевце, Акъбаланы Азор, Артур Байбеков, Асен Губашиев,

дыргандыла. Алай бла Рустам Нахушев абсолютный аурулук категориядан бир бири ыздан эки жерге кызыралы чемпион деген аты кыруугады. Арт жылда Тебуланы Теминов бла Мырза-Бек кытайшан эршиулеринде бирине да майдалсы-

Алардан сора жашла, кызыла ахсы төрелени андан ары бардыргандыла.

Бусагатада спорт шолгга кёп жаш адам, сабий жюргенден белгилерди, алары сабы жюден атлаганды. Ала бла сынамлы тренере Евгений Могилевце, Руслан эм Рустам Нахушеви ишлеидиле. Алары кыларанда юйренген талай адам, шеңдо Санкт-Петербургу билмей берме укрендилеринде окул, эршиуле Россияны сылы тренери Сергей Кривокоскийн кылууда хазырландыла.

Району физкультура эм спорт комитетини башчысы Жапгуланы Магомед билдиргенге кере, карате Олимпиада оюнаны программасына киргени бла байлымы кызыралы жыймыкы командаларыны саньна сөрмешген спортчулагга (аланы жыл санларына кыраамы) быылдан башлап уллу эршиулеге кытайшанда, кызыралы жандан болушук этиликди. Алай бла гитче, абдан карателениде да бютон жетишлими болууга итингерге керекди. Ким биледи, арта спорт шолгга жюргенледен бири окуна, сойген спорту бла профессионал халда кюреше, Токмода кызыралы атындан сөрмешир.

Анатолы ТЕМИРОВ, СУРАТДА: спортчулары кызууму тренерлери бла.

Климат хроника

Бюджеттен 102 миллион сомну булжурганды

Клелгенге жууалыгы болган обществону директору наголаны телемеги ючюн уголовны жуула тартылганды. КМР-чи прокурорун орунбасары Элимбетов кыш терселуу кылап кёргенди. Ол РФ-чи Уголовный кодексини 199-чу статьясыны 2-чи пунктуу «б» статьясына бузукчулук этгенине ишклик барды.

Материалдан ачыкылганганча, тиширу «Первый питейный завод» обществону коммерциялы директору эди. Ол 2013-2014 жылда налог декларацияла жалган шартканы кюшүп, бюджетте 102 миллион сомну темяле кыйганды. Материалда Нальчик шахары судюнде берилгенди.

Мурдор автоматны атып кыачанды

РФ-чи Следствие комитетини КМР-де Следствие управленийы кыулукчулары Мурдур-орубасына «Триумф» автоматы РФ-чи Уголовный кодексини 105-чи статьясыны 1-чи кесе-

гине эм 222-чи статьясыны 1-чи кесегине кере материал ачкандыла. Следствелени оюмларына кере, 11 январьда 16 сагатада Нальчикде белгисиз бирелен Каложный атлы орамда машинала турган стаякканы кыабактарыны тире-тингенди. Автоматтан эр кишиге от ачканды эмда алайдан кыачып кутулганды. Ол адам алган жараладан саулук саклау учуреденинга жетмей ёлгенди.

Тинтулени кезиунде автомат табылганды. Право ниязамы саклауула мурдарны ачыкчула жаны бла мадлараны топурадыла.

Жууугу телевизорун алып кетгенди

9 январьда РФ-чи МВД-сыны Нальчик шахарда управленийы сына 69-жыллык эр киши тартылганды. Ол айтканы, аны фатарына ким эсе да кирип, багысы 20 минг сом болган телевизорун алып кеткенди.

Оператив-титуи ишлени кезиунде Управленийы энчи патруль-пост службасыны куулукчулары бу амальныкы этгенине ишкликни туткандыла.

Ол пенсиячыны жууугу болуп чыкканды. Кеси да алгын судюно оноу бла жуулга тартылганды.

Аччаларын урлаганла тутулгандыла

5 январьда кюндю 12 сагыатта белгисиз адамга почтаны ичкисине чабуулук этгенди. 54-жыллык тиширу Нальчикде Киров атлы орамда фатарладан бирини иесине пенсиясын бере тура эди.

Оператив-титуи ишле бардырып, РФ-чи МВД-сыны Нальчик шахарда управленийыны куулукчулары 10 январьда амальныкы этгенерине ишкликни туткандыла. Ала алгын да башлары судюк болган Куба-Табла элден 42-жыллык, Псьоходан 48-жыллык, Шалушадан 38-жыллык эм Заюководан 44-жыллык эр кишиледиле. Бу шартла бла байлымы уголовны иш ачылганды.

Билдирю

Аскерге – контракт бла

Къабарты-Малкъар Республиканы Нальчик шахарда аскер комиссариаты запаса болганды эмда аскерге чакырылыккылодон аскерге контракт бла кыулук этерге (Шоиде, Борзойда бла Хонкалада) кандидатланы сойлады. Алары бийик профессионал билмилери болууга керекди. Сойнуула бу шартына оюла бардырыладыла: БТР-ни жюрюткенге, РФИА, ПВОИА жаны

бла таскачыла, РКХЗ, ВМФ жаны бла инженерле, свёз бла АСУ, «В,С» категориялы водителле, медицина ВУС-ла.

Контракт бла аскерге алууну юсюнден соруклары болганына Нальчикде аскер комиссариаты келсине. Аны адреси: КМР, Нальчик шахар, Вологеров атлы орам, 26, каб. 43, тел: 77-25-00.

УЧРЕДИТЕЛЛЕ: КЪАБАРТЫ-МАЛКЪАР РЕСПУБЛИКАНЫ ПАРЛАМЕНТИ БЛА ПРАВИТЕЛЬСТВОСУ

Баш редактор АТТАЛАНЫ Ж.Ж.

РЕДКОЛЛЕГИЯ:
ТЕКУЛАНЫ Хауа
(баш редактору орунбасары)
ЖАНГОРАЗЛАНЫ Нажабат
(баш редактору орунбасары)

ТОКЪЛУЛАНЫ Борис (жууалы секретары)
МОКЪАЛАНЫ Зуура
(жуулура белюно таматасы)
ТИКАЛАНЫ Фатима (жамауат-политика жашуу белюно таматасы)

ТЕЛЕФОНДА:
Редактору телефонун: 42-43-01.
Баш редактору орунбасары: 42-38-21, 40-04-82.
Жууалы секретары: 42-66-85.
Секретариат: 40-93-42, Корреспондент: 42-63-52.

РЕДАКЦИЯНЫ БЕ.ПОМ.ЛЕРИ:
Жамауат-политика жашуу: 42-24-02, 42-67-68.
Культура: 42-75-82, 42-66-76.
Социальдык-экономика: 42-66-73, 40-59-18.
Жагымалдык эм спорт: 40-39-93, 42-66-71.
Окуучуула бла байламдыкыла жюрютуу эм реклама: 42-37-94.
Энчи корреспондент оюла бардырыладыла: 40-28-97, Бухгалтерия: 42-30-87.
Оператив: 40-28-49, 42-39-65.

Редакция авторла бла кызыгы жюрюмбейин.
Кюп жазмаларга реакция этилмейши эм ала ортмла кытайрымайдыла.

Газете басмаланган материалда айткандан айткан оюмла редакцияны башла бек келешке болукчула. Алада айткандан сорук эки ючюн.

Россия Федерацияны кеселери законун тийишликка материалды авторлары жосуду алуудыла.

Редакция авторлардан кызыгы тизгенди (машина бла жазмалган 5-6 бет) келгине аюмга.

Газет Басманы эм асылмаи информацияны эркинликте кюруулу жаны бла Кызырты-Малкыар регион инспекцияда 2016 жылда 19 январьда регистрация этилгенди.

Регистрация номер — ПИ № ТУ07-00118. Индекс — 51532

Газети башмалга КМР-чи Басма эмда асылмаи коммуникациялы жаны бла кызырты комитетини кюмюлук службасы хазыр этгенди.

Газет «Тетраграф» ООО-ну типографиясында басмаланганды. Нальчик шахар, Ленин аты проспекти, 33

Газетлени ислерине тапдыру ючюн КМР-чи почта свёзине федеральный Управленийы жууалды.
Телефонла: 76-01-28, 76-01-10

Газетлени роиннага салгы ючюн КМР-чи «Печенг» акционер обществосу жууалды.
Телефон: 42-49-34

Номерге графике кере 19:00 сагыатта кыол салынды. 20:00 сагыатта кыол салынды.

ГАЗЕТИНИ НОМЕРИНИ ЧЫГАРЫЛА:
Османланы Хыбиса - аскерчи редактор.
Кетерчиланы Зуфия - жууалы секретары орунбасары.
Зезаланы Лида - (1, 2-чи бетте).
Бийчекчиланы Жаннета - (3, 4-чу бетте) - корреспондент.
Тиражи 2100 экз. Заказ № 48
Багытасы 10 сомду.

РЕДАКЦИЯНЫ ЭМ НЕДАТЪЛЫН АДРЕСИ:

36000, Нальчик шахар, Ленин аты проспекти, 5
электрон почта: elbor_50@mail.ru